

φιλοκαλικά σταχυολογήματα

...διαβάζω...άκούω...καταγράφω

48

2020.8

"ἔδοξε τοίνυν ἡμῖν τὰ ἐκ φιλομαθείας συνενεγκεῖν εὐρήματα" (Κύριλλος Ἀλεξανδρείας)

διακοπές ...στήν έξορία

Ὁ στάρετς **Ἀνατόλιος** εἶναι ἀπό τούς τελευταίους γεροντάδες τῆς λαμπρῆς σειρᾶς τῶν στάρετς τῆς Ὅπτινα.¹

Ἐπέζησε τῆς ἐπανάστασης τῶν Μπολσεβίκων... τρόπος τοῦ λέγειν, δηλαδή – ἀφοῦ οὔτε οἱ ἅγιοι βρισκόντουσαν στό ἀπυρόβλητο.

Δεῖτε πῶς τόν ταλαιπώρησαν έξορίζοντάς τον στή Καλούγκα² καί – αὐτό εἶναι τό πιό σημαντικό – μέ ποιᾶ ἀγαθή διάθεση ἀντιμετώπισε αὐτό πού γιά μᾶς θά ἦταν μιᾶ ἀφόρητη κακοτυχία.

— Στήν Καλούγκα θά σέ πᾶμε, τοῦ εἶπαν οἱ Μπολσεβίκοι.

Ὁ στάρετς ἀπάντησε μέ χιοῦμορ:

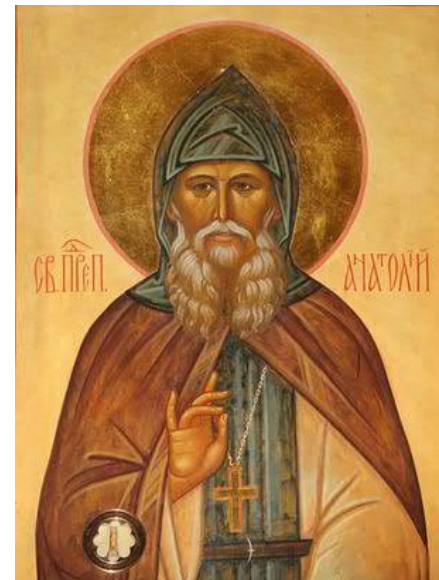
— Τί εἶναι αὐτά πού λέτε! Ἄλλοι σκοτώνονται νά πᾶνε στή Καλούγκα καί δέν τά καταφέρνουν. Ἐμένα θά μέ πᾶτε δωρεάν, καί θά στενοχωρηθῶ;... Τί χαρά!...

Καί τόν πῆγαν 'διακοπές'.

Στόν σταθμό στό Κοζιέλσκ κάλεσαν τόν π. Ἀνατόλιο νά ζεσταθεῖ σέ ἕνα δωμάτιο μέ θέρμανση. Οἱ ἄνθρωποι πού ἦταν ἐκεῖ, δέν τοῦ ἔδωσαν καμμιά σημασία. Ἄκουγαν τραγούδια ἀπό ἕνα γραμμόφωνο (ὑπόψιν, ἕνας αἰώνας πρίν).

Μέχρι τόν σιδηροδρομικό σταθμό στό Στένινο τόν πῆγαιναν μέ τά πόδια, παρ' ὅλο πού ὁ δρόμος ἦταν ὅλο πάγος καί χιόνια.

Στή διαδρομή ὁ γέροντας ἀρρώστησε βαριά. Ἄρχισε ἕνας δυνατός βήχας πού τοῦ προκάλεσε αἱμορραγία ἀπό τήν κήλη!... Στήν Καλούγκα τόν πῆγαν ἀπό τόν σταθμό, στά

¹ Ἡ μνήμη τοῦ ὁσίου στάρετς Ἀνατολίου στίς 30 Ἰουλίου (+1922).

² Ἡ Καλούγκα κατά τή διάρκεια τῆς Ρωσικῆς Αὐτοκρατορίας ἦταν χῶρος πολιτικῶν ἐκτοπισμένων καί κρατουμένων.

γραφεία της αστυνομίας μέ τά πόδια, παρ' ὄλο πού ἡ αἱμορραγία δέν ἔλεγε νά σταματήσει. Ὁ ἀστυνόμος ἔβγαλε τό συμπέρασμα, ὅτι ἔχει τύφο, καί τόν ἔστειλε στό ἀνάλογο τμήμα τοῦ νοσοκομείου.

Ἐκεῖ τόν κούρεψαν. Καί τόν ξύρισαν!... Καί τόν ἔβαλαν σέ ἕνα κρεβάτι στήν πόρτα τοῦ θαλάμου, πού ἦταν συνεχῶς ἀνοιχτή καί φυσοῦσε δυνατός ἀέρας! Τά ἐσώρουχά του ἦταν γεμάτα αἷμα. Οἱ ἄρρωστοι φλυαροῦσαν ἀκατάσχετα. Μόλις εἶδαν τόν γέροντα ἤρεμο νά ψιθυρίζει κάτι χωρίς νά ἀκούγεται, τόν ρώτησαν, τί ἔλεγε. Καί ὅταν ἀκουσαν ὅτι ἔλεγε προσευχές, τόν παρακάλεσαν νά τίς λέει δυνατά, νά τίς ἀκοῦνε καί αὐτοί!...

Ὁ διευθυντής τοῦ νοσοκομείου μαθαίνοντας ὅτι εἶχε νοσηλευόμενο τόν π. Ἀνατόλιο σκίρτησε ἀπό χαρά.

— Κοίταξε τύχη! Περίμενα τόσα χρόνια νά βρῶ εὐκαιρία νά πάω στήν Ὅπτινα! Καί νάσου, ὁ π. Ἀνατόλιος δίπλα μου!

Γρήγορα στό νοσοκομεῖο διαπίστωσαν ὅτι δέν εἶχε τύφο. Καί ὁ γιατρός πῆγε καί τοῦ ζήτησε ταπεινά συγγνώμη, πού ἔδωσε ἐντολή νά τόν κουρέψουν καί νά τόν ξυρίσουν...

Σέ μιά βδομάδα γύρισε στήν Ὅπτινα. Ἐκεῖ βλέποντάς τον ξυρισμένο, στήν ἀρχή δέν τόν γνώρισαν! Μετά ἐκεῖνοι λυπήθηκαν πολύ. Ἀλλά ὁ γέροντας σκιρτοῦσε ἀπό χαρά. Ἐκανε συνεχῶς τόν σταυρό του καί φώναζε:

— Δόξα Σοι, ὁ Θεός! Δόξα Σοι, ὁ Θεός! Δόξα Σοι, ὁ Θεός!

Καί γελώντας μέ τήν κατάστασή του, ἔλεγε:

— Γιά δέστε, τί ὄμορφο ἀγόρι πού εἶμαι!...

Ἐκατσαν νά πιοῦν τσαΐ. Καί ὁ π. Ἀνατόλιος ὄλο χαρά, μή μπορώντας νά σταθεῖ σέ ἕνα μέρος ἀπό τή χαρά του, διηγόταν:

— Τί ωραία στή Καλούγκα! Τί καλοί ἄνθρωποι!... Στήν Ἀστυνομία ὄλοι κάπνιζαν. Ντουμάνι. Σύννεφο. Ὁ βήχας μου δυνάμωσε. Μέ ἔστειλαν στό νοσοκομεῖο. Νόμισαν ὅτι εἶχα τύφο. Καί ἐκεῖ μέ κούρεψαν καί μέ ξύρισαν. Δέν πειράζει! Δέν εἶναι δά καί τίποτε! Αἰσθάνεσαι καί λίγο πιό ἀνάλαφρα!... Τί καλός ἄνθρωπος ὁ γιατρός! Ἦρθε καί μοῦ ζήτησε συγγνώμη πού εἶχε δώσει ἐντολή νά μέ κουρέψουν!... Τί καλός ἄνθρωπος!...

Αὐτήν τήν «μετάβαση» στήν Καλούγκα μέ τή «συνοδεία» ἐνός ἀποσπάσματος τῆς Τσέ-Κά, μέ βρισιές, μέ βλαστήμιες καί μέ ταλαιπωρίες, ὁ γέροντας τήν διηγόταν μέ παιδική ἀμνησικακία, μέ παραδεισιακή ἀγαθότητα ψυχῆς· σάν πνευματική ἐκδρομή· σάν

προσκύνημα. Δέν ἔκρινε κανέναν. Δέν κατηγοροῦσε κανέναν. Δέν κατέκρινε κανέναν. Μέσα σέ τόσες κακίες καί κακουχίες κρατοῦσε τήν ἀγάπη στούς ἐχθρούς: εὐλογοῦσε ἐκείνους πού τόν ἔβριζαν· συγχωροῦσε ἐκείνους πού τόν μισοῦσαν καί τόν βασάνιζαν· καί προσευχόταν γιά ἐκείνους πού τόν ταλαιπωροῦσαν καί τόν κατάτρεχαν.³

Πρίν τόν ὀδηγήσουν στήν ἐξορία, ὅταν τόν συνέλαβαν, ὁ διακονητής του π. Εὐσίγιος βλέποντάς τον δεμένο ἔκλαιγε.

— Μή κλαίς. Σέ μιά ἐβδομάδα θά γυρίσω, τοῦ εἶπε.

“Ὅπως καί ἔγινε.”⁴

Ἐδῶ θυμᾶται κανεῖς τόν ἅγιο **Χρυσόστομο**. Ἐγραφε ἀπό τήν ἐξορία γιά τά παθήματά του καί τά δεινά πού περνοῦσε σέ ἀπαράκλητα μέρη στή Κουκουσό τῆς Ἀρμενίας.

*«Ὁ χειμῶνας, πού ἐπῆλθε σφοδρότερος ἀπό τόν συνηθισμένο, ἔκανε σ' ἐμένα ὀδυνηρότερη καί τήν τρικυμία τοῦ στομάχου, καί πέρασα αὐτούς τούς δύο μῆνες ὄχι καλύτερα ἀπό τούς νεκρούς. Ζοῦσα τόσο λίγο, ὥστε ἀπλῶς νά ἀντιλαμβάνομαι τά δεινά πού μέ κύκλωσαν ἀπό παντοῦ, καί ὅλα ἦταν γιά μένα μιά νύχτα. Ἄν καί μηχανεύθηκα ἀναρίθμητους τρόπους, δέν κατόρθωνα ν' ἀποτινάξω τή βλάβη ἀπό τό κρῦο· ἔπασχα τά ἔσχατα, εἶχα συνεχεῖς ἐμετούς, κεφαλαλγία, ἀνορεξία, συνεχῆ ἀγρυπνία. Περνοῦσα ἀγρυπνος τά τόσο μακρά πελάγη τῆς νύχτας».*⁵

Κι ὅμως στή διακόνισσα Ὀλυμπιάδα περιέγραφε τήν ταλαιπωρία του σάν εἶδος τουριστικῆς ἀναμνήσεων:

«Πόσο βαρῦ εἶναι τό νά μείνει κανεῖς στή φυλακή καί νά δεθεῖ μέ ἀλυσίδες; Τί βαρῦ εἶναι ἡ ἐξορία; Τί βαρῦ εἶναι ἡ δήμευση; Αὐτά εἶναι λόγια ἔρημα ἀπό δεινά πράγματα, λόγια ἀδειανά ἀπό λύπη. Ἄν μιλήσεις γιά θάνατο, ἀναφέρεις τό κοινό χρέος, τό ὁποῖο θά τό

³ Ματθ. 5:43-45, «Ἡκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ἀγαπήσεις τόν πλησίον σου καί μισήσεις τόν ἐχθρόν σου. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς καί προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καί διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς».

⁴ Στάρετς Ἀνατόλιος τῆς Ὀπτινα, Πρέβεζα, 2005, 115-118.

⁵ ΕΠΕ 37, 507.

δεχθείς και χωρίς να σου τό επιβάλει κανείς. Άν αναφέρεις **έξορία**, **δέν είναι τίποτε άλλο, παρά τό να βλέπει κανείς τήν ύπαιθρο και πολλές πόλεις**».⁶

Είμαι να θαυμάζει κανείς τό σθένος τών ανθρώπων του Θεού και τήν εύκολία τους και άνεση να άπορρίπτουν δελαστικές προτάσεις που θά τους άπάλλασσαν από τά δεινά.

Στόν άγιο Λιβέριο, πριν τον έξορίσουν, ό διώκτης τών χριστιανών τύραννος έστειλε μέ κάποιον να του δώσει 500 χρυσά νομίσματα για τίς άνάγκες του.

— Πήγαινε, δόστα πίσω στό βασιλιά, άπάντησε. Άνάγκη έχει αυτός να τά χρησιμοποιήσει, για τους στρατιώτες του (έννοούσε τους στρατιώτες που τον δίωκαν).

Ό διώκτης έπαρχος μέ τή σειρά του, προσέφερε χρήματα για να έχει στήν έξορία, και πήρε κι αυτός τήν άπάντηση:

— Τίς έκκλησίες τής οίκουμένης τίς έρήμωσες — και σαν κατάδικο μου προσφέρεις έλεημοσύνη; πήγαινε, γίνε πρώτα Χριστιανός έσύ!

Και έτσι τον έξορίσαν.⁷

Ό άγιος Θεοφύλακτος επί εικονομαχίας, για τριάντα όλόκληρα χρόνια βρισκόταν έξορισμένος στό φρούριο Στρόβιλο (Συναξαριστής 8 Μαρτίου).

Ό άγιος Κύριλλος Ίεροσολύμων από τά 35 έτη άρχιερατείας του, τά 16 τά πέρασε έξοριστος (18 Μαρτίου).

Ό άγιος Όμολογητής Βασίλειος, έπίσκοπος Παρίου επί εικονομαχίας, πέρασε μεγάλο μέρος του βίου του έξοριστος, «πηγαίνοντας από τόπο σε τόπο, ύπεραμυνόμενος τής παράδοσης τών άγίων Πατέρων» (12 Άπριλίου).

Ό άγιος Νικηφόρος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ό Όμολογητής, «έκοιμήθη μακριά από τό πνευματικό του ποιμνιο, ύστερα από δεκατέσσερα χρόνια πικρής έξορίας» (13 Μαρτίου).

Ό όσιος Θεόδωρος, μαθητής του άγίου Μαξίμου του Όμολογητου, έξορίσθηκε και έκοιμήθη ύστερα από 20 χρόνια στόν τόπο τής έξορίας (20 Σεπτεμβρίου).

«Μαρτυρικό» θάνατο άποκαλούν οι Πατέρες τήν τελείωση στήν έξορία.⁸

⁶ Έπιστ. 9:4 προς Όλυμπιάδα, ΕΠΕ 37, 443-5.

⁷ Θεοδωρήτου, Έκκλ. Ίστορία, ΡG 82, 1037-1040.

⁸ Μ. Βασίλειος, Έπιστ. 197,2.

«Λειτουργημα διακονίας».⁹

Μπορεί νά ἐξορίζονταν οἱ κληρικοί ἀλλ' ὄχι ἡ Ἀλήθεια.¹⁰

Τόν ἅγιο **Συμεών τό Νέο Θεολόγο**, ὅταν οἱ συνεπίσκοποί του τόν ἐξόρισαν, τόν ἔστειλαν μέ ἕνα πλοιάριο ἀπό τήν προποντίδα ἀπέναντι στή Χρυσούπολη καί τόν ἐγκατέλειψαν ἐκεῖ, χωρίς κανένα ἐφόδιο. Μέσα στό καταχείμωνο, σ' ἕναν ἔρημο τόπο, τόν παράτησαν ἐντελῶς μόνο, χωρίς νά τοῦ ἀφήσουν οὔτε τήν τροφή μιᾶς μέρας. Ὁ τρισμακάριος Συμεών, **χωρίς καθόλου νά λυπηθεῖ εὐχαριστοῦσε τό Θεό**, πού ἐπέτρεψε κατ' αὐτόν τόν τρόπο νά οἰκονομηθεῖ ἡ ζωή του. Τριγυρίζοντας στό τραχύτατο ἐκεῖνο

βουνό, **ἔψαλλε μέ εὐθυμία ψυχῆς** λέγοντας: "Ἐν ὁδῷ ταύτῃ, ἧ ἐπορευόμην, ἔκρυσαν παγίδα μοι... Ἴδού ὁ Θεός μου, Σωτήρ μου Κύριος καί πεποιθώς ἔσομαι ἐπ' αὐτῷ καί σωθήσομαι ὑπ' αὐτοῦ καί οὐ φοβηθήσομαι, διότι ἡ δόξα μου καί ἡ αἴνεσίς μου Κύριος καί ἐγένετό μοι σωτήρ".¹¹

Στόν Ὀλυμπο τῆς Βιθυνίας οἱ εἰκονομάχοι, ἀφοῦ κατέλαβαν τήν μονή τῶν Καθαρῶν, «διέλυσαν τοὺς μοναχοὺς καί βεβήλωσαν τά καθαγιασμένα κτίσματα», πήραν ἀλυσσοδεμένο τόν ἡγούμενο ἅγιο Ἰωάννη καί τόν ἔφεραν στή Κωνσταντινούπολη ὅπου «μαστιγώθηκε ἀνελέητα, παρέμεινε ἐπί δεκαοκτῶ μῆνες ἀλυσσοδεμένος σέ σκοτεινό κελλί καί κατόπιν ἐξορίσθηκε ἀπό τόν αἰρετικό πατριάρχη Θεόδοτο (815-821) στό φρούριο τοῦ Κρυόταυρου στή Γαλατία. Τό σῶμα του ξεράθηκε ἐντελῶς ἀπό τίς κακουχίες, ὡστόσο **πάντα αἰσθανόταν χαρά καί εὐφροσύνη** πού ὑπέφερε ὑπέρ τῆς Ἀληθείας».¹²

«Νά θρηνοῦμε ἐκείνους πού **διαπράττουν** τά κακά» κι ὄχι ἐμᾶς πού τά ὑπομένουμε! - ἦταν τό 'σλόγκαν' τῶν ἁγίων.¹³

⁹ **Μ. Ἀθανάσιος**, PG 25, 733 A: «οὔτε ἀπειλήν βασιλέως ἐφοβήθησαν, οὔτε ξίφους γυμνουμένου προδεδώκασιν, ἀλλά καί τόν ἐξορισμόν, ὡς λειτουργημα διακονίας ἐσχήκασιν...».

¹⁰ Ὁ ἅγιος **Ἰλάριος Πικταβίου** (13 Ἰαν.) πρὸς τόν ἀρειανό αὐτοκράτορα Κωνστάντιο: «Τοὺς ἐπίσκοπους μπορείς νά τοὺς ἐξορίζεις, τήν ἀλήθεια ὅμως.» Ν.Συναξαριστής 1, 151.

¹¹ Νικήτα Στηθάτου, *Βίος καί πολιτεία Συμεών τοῦ Ν. Θεολόγου*, 95.

¹² Συναξαριστής 27^{ης} Ἀπριλίου.

¹³ PG 52, 660.

Στεφάνια ἀναμένουν τούς χριστιανούς πού διώκονται. Τά δεσμὰ τοῦ Παύλου εἶναι προτιμητέα κι ἀπό αὐτούς τούς ...οὐρανοὺς!

«Δέν ὑπάρχει τίποτα καλύτερο ἀπό τό νά ὑποφέρεις γιά τό Χριστό. Δέν μακαρίζω τόσο τόν Παῦλο ἐπειδή ἀνέβηκε στους οὐρανοὺς, ὅσο τόν μακαρίζω ἐπειδή τόν ἔριξαν στή φυλακή! Δέν τόν μακαρίζω τόσο ἐπειδή ἄκουσε ἄρρητα ρήματα, ὅσο ἐπειδή ὑπέφερε τά δεσμὰ! Δέν τόν μακαρίζω τόσο ἐπειδή ἀνέβηκε στὸν τρίτο οὐρανό, ὅσο γιά τά δεσμὰ του».¹⁴

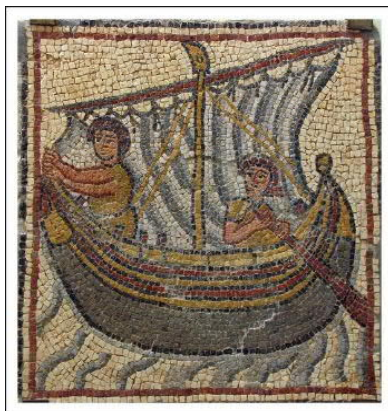
Τέλος λόγου: **«Ὅσοι εἶναι δεμένοι γιά τό Χριστό εἶναι πιό δυνατοί ἀπό τούς λυμένους».**¹⁵

Ὁ Μ.Ἀθανάσιος, ἀπό τὰ 46 χρόνια πού ἀρχιεράτευσε στήν Ἀλεξάνδρεια τὰ 16 τὰ πέρασε στήν ἐξορία, διωγμένος ἀπό τό θρόνο του, οὐσιαστικά κυνηγημένος ἀπό τούς ἀρειανούς πού τόν ἐπιβουλεύονταν καί ζητοῦσαν νά τόν ἐξολοθρεύσουν.

Σέ μιὰ ἐπίσκεψή του στους παχωμιανούς μοναχοὺς πού ὑπεραγαποῦσε, ἔξομολογήθηκε:

«Δέν εὐχαριστεῖται ἡ ψυχὴ μου τόσο στὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης ὅσο σέ περιόδους διωγμῶν. Διότι ἐλπίζω ὅτι πάσχοντας γιά τό Χριστό καί ἀπό τό ἔλεός Του δυναμούμενος, ἀκόμα κι ἂν χάσω τὴ ζωὴ μου, τότε πολὺ περισσότερο θά βρῶ ἔλεος».¹⁶

Στίς αἰώνιες διακοπές!...

Ἐκδότης: Ἀρχιεπίσκοπος Γ.Ο.Χ. Ἀθηνῶν & πάσης Ἑλλάδος Μακάριος
Ἐπικοινωνία: archbishopmakarios@gmail.com

¹⁴ Ἰωάννου Χρυσοστόμου, ΕΠΕ 20, 594.

¹⁵ «Οἱ τοῦ Χριστοῦ δοῦλοι δεδεμένοι, πολλῶ τῶν λελυμένων μείζοντα ἔχουσι τὴν ἰσχύν», ΕΠΕ ὅπ. παρ. 604.

¹⁶ Ἀββᾶ Ἀμμωνίου, Ἐπιστολή ΒΕΠ 40,99.15